

Verslag ontwikkelgesprek Rotterdamse Academie van Bouwkunst

Deelnemers vanuit het visitatiepanel: Ab Groen, Gert ter Haar, Stijnje Lohof

Deelnemers vanuit de RAvB: Chris van Langen, Hinke Majoor, Sjoerdieke Nicolson-Feenstra, Magda Post, Margit Schuster, Thijs van Spaandonk, Renske van der Stoep, Hans Tomassen, Jeroen Visschers

Op vrijdag 5 maart 2021 vond (online) het ontwikkelgesprek in het kader van de visitatie plaats. Vanuit de Rotterdamse Academie van Bouwkunst (RAvB; Masteropleiding Architectuur en Masteropleiding Stedenbouw) waren drie van de aanbevelingen/suggesties/ontwikkelpunten uit het visitatierapport hebben op de agenda gezet.

1. De verwevenheid en de confrontatie tussen de twee vakgebieden en de waardevolle betekenis daarvan voor de individuele professionele positionering van studenten nog meer te benutten als kenmerkend aspect van beide opleidingen.

Tekst uit het rapport: Studenten leren zich te verdiepen in en samen te werken met de andere discipline. Dit past volgens de commissie bij de beroepspraktijk waarin deze verwevenheid en raakvlakken tussen de disciplines ook in toenemende mate zichtbaar is. En dit draagt volgens de commissie bij aan de individuele professionele positionering van studenten. Dat studenten zich binnen het totale spectrum van architectuur en stedenbouw individueel kunnen positioneren ziet de commissie als een belangrijke kracht van beide opleidingen. De commissie nodigt de opleidingen uit deze verwevenheid en de confrontatie tussen deze twee vakgebieden en de waardevolle betekenis daarvan voor de individuele professionele positionering van studenten nog meer te benutten als kenmerkend aspect van beide opleidingen.

Uit de eerste nadere toelichting door de leden van het visitatiepanel blijkt dat ze de RAvB oproepen om explicieter te zijn in wat de combinatie van zelfsturing van de student en de het opzoeken van de nabijheid van de beide vakgebieden 'oplevert' voor de beroepspraktijk en dus ook voor de verschillende profielen van architecten en stedenbouwkundigen die de RAvB opleidt. De daaronder liggende oproep is om, ook als gedachtenexperiment, een keer niet te beginnen met de begintermen van de WAT als uitgangspunt voor het uitstroomprofiel, maar met de definiëring van de interdisciplinaire overgangszones als basis voor (een deel van) het uitstroomprofiel.

Uit het daaropvolgende gesprek blijkt dat de RAvB wel degelijk (ook) grote waarde hecht aan de specificiteit van de beide vakgebieden (en dus aan de koppeling tussen het uitstroomprofiel van de architect en de stedenbouwkundige volgens de begintermen van de WAT), maar dat ze ook op zoek is naar de wijze waarop het profiel van afstudeerders gedefinieerd zou kunnen worden die juist het grensgebied tussen beide disciplines op willen zoeken. De eerste stap die daarin, al eerder, gezet is, is het bieden van de mogelijkheid om middels een gecombineerd programma aan beide Masteropleidingen tegelijkertijd af te studeren – maar in dat model geldt wel dat de afgestudeerde dient te voldoen aan de begintermen van de WAT voor beide titels, architect en stedenbouwkundige.

Het nadenken over de eventuele volgende stap, een uitstroomprofiel dat gedefinieerd wordt vanuit het perspectief van de 'interdisciplinaire overgangszone' (en dus niet noodzakelijkerwijs voldoet aan de begintermen van de WAT voor (één van) beide titels) én dus de vrije keuze van de studenten nog explicieter adresseert, staat nog in de kinderschoenen. De suggesties van het visitatiepanel zijn daarin behulpzaam. Immers, het eerste idee daarover – een 'derde' profiel, een daadwerkelijk A+S-profiel – is in haar doorontwikkeling gebaat bij de gesuggereerde 'omgekeerde' benadering, juist omdat ze vanuit de (stedelijke) werkelijkheid van de beroepspraktijk is ontstaan.

Het is echter de vraag, zo poneren de leden van het visitatiepanel, of de RAvB zich in haar denken zou moeten beperken tot die drie opties; de inherente logica van de nadruk op zelfsturing vraagt, wellicht, om een nog veel gedifferentieerder palet aan mogelijke uitstroomprofielen, gestuurd door de persoonlijk-professionele interesses en ontwikkeling van de studenten en dus niet beperkt door het denken vanuit de eisen van de WAT. Een dergelijke exercitie kan, maar hoeft niet te leiden tot de noodzaak een aanpassing van de WAT te agenderen; het zou dan immers veel meer gaan om het expliciteren van de graduele verschillen binnen de veranderende beroepspraktijken van architecten en stedenbouwkundigen – én de veranderende (stedelijke) werkelijkheid.

In het gesprek komen verschillende mogelijkheden aan de orde om die differentiatie vanuit het inhoudelijk perspectief (van veranderende beroepspraktijken en werkelijkheid) binnen het curriculum (en zelfs binnen de kaders van de WAT) aan de orde te stellen en explicieter te maken. Ook aan dat gesprek zullen we een vervolg geven. Of daar dan nog een derde (of zelfs vierde) Masteropleiding

voor nodig is, naast Architectuur en Stedenbouw, is een (wat beperkter) onderdeel van dat vervolgesprek.

2. De (onderzoeks)resultaten van studenten breder zichtbaar te maken binnen de academie, hogeschool, regio en het vakgebied. Hierin kunnen de hoofden van de opleidingen, als curator van de signatuur van de opleidingen, een belangrijke rol spelen.

De commissie ondersteunt het voornemen van de opleiding om de (onderzoeks)resultaten van studenten breder zichtbaar te maken binnen de academie, hogeschool, regio en het vakgebied. Zij is van mening dat de hoofden van de opleidingen, als curator van de signatuur van de opleidingen, daarin ook een belangrijke rol kunnen spelen.

Uit de vraag om nadere toelichting blijkt dat het visitatiepanel de gezette stappen van de RAvB (het aannemen van een medewerker onderzoek om de (onderzoeks)resultaten uit de verschillende onderwijsonderdelen die gewijd zijn aan het langer lopende thema – nu: De Rotterdamse Klimaatopgave – te verzamelen, te interpreteren en naar een hoger aggregatieniveau van kennis te brengen én ons te helpen die breder zichtbaar te maken) van harte onderschrijft, maar vooral aandacht wil vragen voor de (mogelijke) belangrijke rol van de (roulerende) hoofden in dat breder zichtbaar maken van de (onderzoeks)resultaten.

In het gesprek dat zich over dat specifieke onderwerp ontspint, speelt (nadat al snel blijkt dat iedereen het erover eens is dat de hoofden daarin een belangrijke rol te spelen hebben als ‘inhoudelijke boegbeelden’, ook van kennisdeling, naar binnen en naar buiten toe) in eerste instantie de naamgeving van die functie (en de daaraan te verbinden implicaties) een rol: hoofd of curator. Hoewel de RAvB de inhoudelijke (en ‘hiërarchisch andere’) connotaties van de term ‘curator’ interessant vindt, constateren de aanwezige vertegenwoordigers van de RAvB ook dat de term ‘curator’ de taken en verantwoordelijkheden van de hoofden onvoldoende dekt. Zowel hun rol ten aanzien van het onderwijs en de in het onderwijs aan de orde te stellen methodes van ontwerpen en ontwerpend onderzoek, als hun inhoudelijke rol bij het agenderen van de volle breedte van het (ontwerpmatige) curriculum in het studiedeel wordt in die term niet verdisconteerd.

Tegelijkertijd onderschrijft de RAvB de door de leden van het visitatiepanel geponeerde belangrijke (deel)rol van de hoofden waar het gaat om het entameren van de maatschappelijke en beroepsinhoudelijke relevantie en het breed delen van de resultaten van het daaraan werken (waarbij ze bij dat delen van kennis / van de (onderzoeks)resultaten natuurlijk nauw samenwerken met de medewerker onderzoek, de hoofddocent, de coördinator externe activiteiten en de coördinator communicatie – ofwel: ingebed worden in de bestaande infrastructuur op dat vlak). Daarbij is het langer lopende onderwijs-, ontwerp- en onderzoeksprogramma (nu: De Rotterdamse Klimaatopgave) een belangrijk (maar niet het enige) vehikel. De suggestie die de leden van het panel doen – om dat bewust mee te nemen in het ‘casten’ en in het moment en de duur van de aanstelling van de hoofden – vormt een uiterst interessante input voor een vervolgesprek binnen de RAvB hierover.

Tot slot onderschrijft de RAvB het door de panelleden genoemde belang van (onderzoeks)resultaten buiten/naast het langer lopende programma. Ook die resultaten (bijvoorbeeld van afstudeerprojecten en studio’s die niet aan het thema gekoppeld zijn) zal de RAvB op een slimme manier, gebruikmakend van de bestaande infrastructuur, breder zichtbaar blijven maken.

3. De bij de leiding aanwezige wens tot meer aandacht voor didactiek zichtbaar te vertalen in professionalisering/kwalificaties van docenten.

De commissie stelt, op basis van de bestudeerde CV’s en de gevoerde gesprekken, vast dat de opleidingen verzorgd worden door voldoende docenten, die zeer deskundig en betrokken zijn en de diversiteit van het vakgebied vertegenwoordigen. De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met een hecht team, met een heldere rolverdeling tussen staf, kernteam en docenten. De commissie raadt de opleiding aan de bij de leiding aanwezige wens tot meer aandacht voor didactiek zichtbaar te vertalen in professionalisering/kwalificaties van docenten. Daarbij nodigt de commissie de opleidingen uit na te denken over manieren waarop docenten ondersteund kunnen worden in het ‘spelen met’ de werkvormen en concepten; met de didactische kunde komt de didactische kunst.

Ondanks de positieve beoordeling van de didactische kwaliteiten binnen de RAvB, blijkt het visitatiepanel van mening dat er meer uit het onderwijs gehaald kan worden, juist ook vanuit het perspectief van de didactiek. Daarbij gaat het de panelleden er echter niet om de gastdocenten door de molen van de standaard basistrainingen te halen, maar om het ontwikkelen van een reeks tools

om de gastdocenten te ondersteunen in hun werkzaamheden. In dat kader benoemen de panelleden een drietal invalshoeken die voor de RAvB uiterst relevant zijn.

In de eerste plaats benadrukken ze dat de student het startpunt moet zijn. Het doel is meer uit de studenten te halen, bij het student het gewenste leereffect te agenderen, uit te gaan van wat de student zelf wil en nodig heeft en de studenten zicht te geven op hun eigen handelen; de didactische inspanningen van de RAvB moeten daarop gericht zijn. Daarbij gaat het dan om zaken als de productieve ontwikkeling van ontwerptools, het op productieve wijze organiseren van je communicatie en je onderwijsplan en het op productieve wijze organiseren en omgaan met feedback. Het vereist om boven de stof te staan, waarbij het niet alleen om de inhoud, maar ook om het 'spelen' met tools, om het durven proberen, gaat. De aanwezige vertegenwoordigers van de RAvB beseffen dat (natuurlijk) wel, maar zijn blij daar zo nu en dan aan herinnerd te worden in een geprotocolleerde onderwijswereld.

In de tweede plaats onderschrijven de panelleden de aanpak van de RAvB, waarbij de vaste medewerkers/opleidingscoördinatoren didactisch onderlegd zijn en van daaruit de gastdocenten ondersteunen. Ook op dat vlak wijzen de panelleden er echter op dat ook die didactische onderlegdheid gefocusseerd dient te zijn op de ontwikkeling van de studenten en de inherente logica van het onderwijs aan de beide (ontwerp)opleidingen (wat concreet impliceert dat er gekozen moet worden voor zeer specifieke BKE- en SKE-cursussen voor de vaste medewerkers/opleidingscoördinatoren). De aanwezige vertegenwoordigers van de RAvB onderschrijven deze stellingname en zijn er zelfs dankbaar voor, omdat het de RAvB helpt in gesprekken met HR.

En ten derde benadrukken de panelleden dat het er (dus) niet om gaat gastdocenten te verplichten een standaard basiscursus didactiek te laten volgen, maar je als RAvB te richten op het veel vruchtbaardere model van de onderlinge dialoog tussen de gastdocenten. Die collegiale dialoog, ondersteund/begeleid door de didactisch onderlegde vaste medewerkers/opleidingscoördinatoren van de RAvB, gericht op de (door)ontwikkeling van de didactische, op de ontwikkeling van de student geconcentreerde, sensitiviteit van de gastdocenten (inclusief het ruimte maken om van elkaar te leren), is volgens de panelleden een veel betere tool dan een basiscursus didactiek. De aanwezige vertegenwoordigers van de RAvB onderschrijven ook deze stellingname en zullen van daaruit het interne vervolgsprek over de didactische kwaliteiten van de gastdocenten voeren.